

Acta Juris Stetinensis

2022, nr 2 (vol. 38), 141–157
ISSN (print) 2083-4373 ISSN (online) 2545-3181
DOI: 10.18276/ais.2022.38-09

Krzysztof Koźmiński
dr hab.
Uniwersytet Warszawski
e-mail: k.kozminski@wpia.uw.edu.pl
ORCID: 0000-0002-4126-9992

Michał Jabłoński*
dr
Uniwersytet Warszawski
e-mail: m.jablonski@wpia.uw.edu.pl
ORCID: 0000-0001-9561-5427

Interwencja legislacyjna jako propozycja rozwiązania problemu tzw. kredytów frankowych: wybrane aspekty teoretyczne i praktyczne

Streszczenie

W artykule zaprezentowano przeszkody i trudności, przed którymi stanie polski ustawodawca, regulując materię kredytów indeksowanych/denominowanych do franka szwajcarskiego. Celem opracowania jest udzielenie odpowiedzi na pytania dotyczące prawnej oraz społeczno-ekonomicznej zasadności takiej władczej ingerencji w kredytowe stosunki kontraktowe. Stosując metodę formalno-dogmatyczną, a także mając na uwadze teoretycznoprawne wnioski dotyczące legisprudenencji, ustalono, że ewentualna interwencja legislacyjna może spotkać się z oporem społecznym, trudnościami w zakresie techniki legislacyjnej oraz spowodować negatywne skutki gospodarcze.

Słowa kluczowe: kredyty indeksowane, kredyty denominowane, frank szwajcarski, kredyty frankowe, interwencja legislacyjna, legislacja

* Fundacja „Laboratorium Prawa i Gospodarki”.

Wprowadzenie

Od 2015 roku temat bankowych kredytów indeksowanych/denominowanych do waluty innej niż polska (znanych szerzej w przekazie publicystycznym jako tzw. kredyty frankowe¹) budzi gorące emocje społeczne, ekonomiczne oraz prawne. Trudno się zresztą temu dziwić, ponieważ doniosłość zagadnienia – z uwagi na masowość umów kredytowych i liczbę osób zainteresowanych określonym rozstrzygnięciem procesu sądowego lub kształtu prawa, w tym zakres (setki tysięcy kredytobiorców i kolejne tysiące osób dotkniętych skutkami umów kredytowych: małżonkowie, partnerzy i dzieci kredytobiorców, ich pełnomocnicy procesowi, kontrahenci; z drugiej strony banki, inne podmioty sektora finansowego) oraz potencjalne konsekwencje społeczno-gospodarcze tych sporów (w tym m.in. sytuacja sektora bankowego, „przepustowość” sądów, zdolność realizacji rządowych programów mających podźwignąć postpandemiczną gospodarkę z kryzysu) – powoduje konieczność spojrzenia na nie szerzej niż tylko z perspektywy indywidualnej sprawy pomiędzy „frankowiczami” i kredytodawcami. Akceptując wizję społeczeństwa i gospodarki jako systemów, układów naczyń połączonych, należy podkreślić, że interesariuszami „sporu o franki” są również inne osoby fizyczne i prawne, w tym zwłaszcza: inni kredytobiorcy (spłacający kredyt bez mechanizmu indeksacji/denominacji), osoby wnioskujące o kredyt w przyszłości, konsumenci niebędący kredytobiorcami, ale korzystającymi z innych usług banków (np. posiadający depozyty) albo przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą, którą częściowo finansują dzięki środkom pozyskany od banków.

Ponadto problem ten jest interesujący dla przedstawicieli akademickiej doktryny prawa² oraz innych dziedzin (ekonomistów, politologów, ekspertów w zakre-

1 Jest to w przypadku kredytów indeksowanych/denominowanych rodzajem nie do końca słusznego i uzasadnionego uproszczenia, ponieważ frank szwajcarski (CHF) nie był jedyną walutą obcą, z którą powiązane były wskazane wyżej kredyty hipoteczne udzielane w Polsce (jako kryterium indeksacji albo denominacji stosowano również m.in. dolara amerykańskiego, euro, jena japońskiego). Na temat kwestii terminologicznych oraz różnic pomiędzy kredytami indeksowanymi/denominowanymi a kredytami w pełni walutowymi: M. Jabłoński, K. Koźmiński, *Bankowe kredyty waloryzowane do kursu walut obcych w orzecznictwie sądowym*, Warszawa 2018, s. 9.

2 Na ten temat m.in.: M. Romanowski (red.), *Życie umowy konsumenckiej po uznaniu jej postanowienia za nieuczciwe na tle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE*, Warszawa 2017; M. Jabłoński, K. Koźmiński (red.), *Procesy frankowe w Polsce po wyroku TSUE w sprawie C-260/18*, Warszawa 2018; K. Koźmiński, *Bank loans denominated and indexed to foreign currency – a Polish, Ukrainian or Europe-wide problem?*, „*Studia Iuridica*” 2017, nr 71, s. 117–135; A. Jurkowska-Zeidler, *Asymetria ryzyka a zasada sprawiedliwości społecznej na tle problemu kredytów we frankach szwajcarskich*, „*Gdańskie Studia Prawnicze*” 2016, nr XXXV, s. 131–153; A. Grebieniow, K. Osajda, *Kredyty walutowe. Węzłowe zagadnienia*, Warszawa 2019; I. Karasek-Wojciechowicz, *Wpływ niedozwolonego*

sie zarządzania, a nawet socjologów i psychologów³), ważny z punktu widzenia ustawowych zadań organów władzy publicznej (m.in. Komisja Nadzoru Finansowego, Narodowy Bank Polski, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Rzecznik Finansowy) oraz organizacji pozarządowych (w tym organizacji pracodawców, organizacji branżowych, Związku Banków Polskich itp.).

W tym kontekście naturalne wydaje się, że tematyką kredytów frankowych zainteresowali się politycy (składający obietnice przedwyborcze lub zapowiedzi interwencji legislacyjnej⁴) oraz organy władzy publicznej kompetentne w zakresie stanowienia prawa lub dysponujące możliwością wpływania na kształt obowiązującego stanu prawnego. Choć na przestrzeni ostatnich lat przynajmniej kilkakrotnie formułowano konkretne postulaty *de lege ferenda*, prezentując gotowe projekty ustaw nowelizujących ramy prawne określające dopuszczalność, kształt lub prawa i obowiązki stron umów o kredyt indeksowany/denominowany, celem niniejszego artykułu nie jest ich szczegółowe relacjonowanie. Zamiast odtwórczego sprawozdania idei lub rozwiązań zgłaszanych projektów, skoncentrowano się na ukazaniu i skatalogowaniu wybranych, lecz prawdopodobnie najistotniejszych problemów i przeszkód towarzyszących takiej interwencji legislacyjnej.

Ponadto trzeba podkreślić, że występowanie owych trudności i przeciwwskazań nie oznacza, że ewentualna ingerencja legislacyjna byłaby niedopuszczalna, czy też stoi na przeszkodzie wprowadzaniu jakichkolwiek zmian w zakresie przepisów prawa bankowego, cywilnego lub konsumenckiego (stosowanych do oceny prawnej instytucji kredytów indeksowanych/denominowanych), zwłaszcza że w przeszłości takie zmiany były już dokonywane przede wszystkim w drodze tzw. ustawy

charakteru klauzuli na związanie stron umową, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2018, nr 2, s. 45–71.

- 3 M.in. A. Bartoszewicz, *Spoleczne skutki kryzysu kredytów hipotecznych odnoszących się do walut obcych*, „Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze” 2017, nr 6, s. 5–15; M. Wisłowski, *Kredyty hipoteczne w CHF udzielane klientom polskich banków jako element wpływający na zarządzanie złotym polskim*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2014, nr 9; M. Halawa, *Kategorie moralne w społecznym życiu kredytów frankowych w Polsce: Wstępne rozpoznanie z badań etnograficznych*, „Prakseologia” 2017, nr 159, s. 297–321.
- 4 Problematyka kredytów indeksowanych/denominowanych i sytuacja „frankowiczów” stały się jednym z punktów debaty wyborczej w 2015 r., a także skutkowały powstaniem już kilku projektów legislacyjnych dotyczących tej grupy kredytobiorców. Przykładowo: poselski projekt ustawy o szczególnych zasadach restrukturyzacji walutowych kredytów mieszkaniowych w związku ze zmianą kursu walut obcych do waluty polskiej (VIII kadencja, druk sejmowy nr 877); poselski projekt ustawy o restrukturyzacji kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż waluta polska oraz o wprowadzeniu zakazu udzielania takich kredytów (VIII kadencja, druk sejmowy nr 729); prezydencki projekt ustawy o zasadach zwrotu niektórych należności wynikających z umów kredytu i pożyczki (VIII kadencja, druk sejmowy nr 811).

antyspreadowej⁵, przyznającej kredytobiorcom uprawnienie do spłaty zobowiązań kredytowych (bez dodatkowych opłat) bezpośrednio w walucie obcej. Mimo to do kluczowych problemów, przed którymi stanie projektodawca zainteresowany zmianą stanu prawnego, normującego relację kredytową, należą:

- a) kontrowersje społeczne, podające w wątpliwość zasadność ustawowego wspierania partykularnej grupy kredytobiorców, którzy w przeszłości dobrowolnie zdecydowali się na ryzykowny, lecz potencjalnie bardziej opłacalny ekonomicznie kredyt indeksowany/denominowany;
- b) dylemat związany z brakiem „jednego typowego wzoru sprawy sądowej” pomiędzy kredytobiorcą i bankiem (pod tym pojęciem kryją się w praktyce tysiące najróżniejszych stanów prawnych i faktycznych);
- c) ryzyka gospodarcze oraz dalekosiężne konsekwencje ekonomiczne towarzyszące zaburzeniu relacji kredytobiorców z bankami;
- d) wątpliwości konstytucyjne;
- e) trudności legislacyjne.

Spółeczny kontekst decyzji prawodawczej

Choć poglądy społeczne i nastroje opinii publicznej nie są oraz nie powinny być ostatecznym argumentem przemawiającym na rzecz interwencji legislacyjnej albo powstrzymującym nowelizację stanu prawnego, racjonalny prawodawca nie powinien zupełnie ich ignorować. Trudno wyobrazić sobie, by w realiach, w których szczególnie często akcentowana jest konieczność „upodmiotowienia” obywateli, zaakcentowania deliberacyjnego (deliberatywnego) charakteru procedur demokratycznych oraz zagwarantowania reprezentantom społeczeństwa obywatelskiego wyrażania stanowiska w przedmiocie konsultowanych decyzji rządzących, nastroje i oczekiwania społeczne mogły być ignorowane. W tym kontekście trzeba widzieć ewentualne rozstrzygnięcia legislacyjne na rzecz kredytobiorców frankowych i, jak wynika z niżej przedstawionych badań i analiz, ich wyniki świadczą raczej przeciw niż na rzecz zmiany prawa powszechnie obowiązującego w tym zakresie.

Już krótko po tzw. czarnym czwartku (15 stycznia 2015 r.), kiedy to Szwajcarski Bank Centralny nieoczekiwanie ogłosił, że kończy z utrzymywaniem sztywnego kursu CHF, w wyniku czego jego kurs podskoczył z około 3,5 PLN na około 4,3 PLN, a, co za tym idzie, raty kredytów frankowych wyraźnie wzrosły, przeprowadzono wiele sondaży i badań opinii publicznej na temat stosunku społeczeństwa

⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r., nr 165, poz. 984).

do kwestii kredytów frankowych. Dotyczyły one m.in. poglądów Polaków na temat ewentualnych rządowych programów pomocowych i projektów ustaw mających na celu finansowe odciążenie frankowiczów. I tak w świetle wyników badań Centrum Badania Opinii Społecznej z 2016 roku

ankietowani, zapytani, kto powinien ponosić koszty związane ze zwiększeniem zadłużenia frankowiczów, wynikające ze wzrostu wartości franka wobec złotówki, najczęściej odpowiadają, że kredytobiorcy, którzy zaciągnęli takie kredyty (56%). Niewiele mniejsza grupa badanych (48%) uważa, że powinny je ponosić banki, a relatywnie niewielu – co siódmy (14%), że państwo. (...) badani uważają, że jeśli banki zmuszone będą do ponoszenia dodatkowych kosztów z tytułu pomocy frankowiczom, to w mniejszym lub większym stopniu przerzucą je na klientów. Co piąty sądzi, że przerzucą je w całości, co drugi – że w większości, a co siódmy – że w niewielkiej części. Jedynie znikomy odsetek ankietowanych (2%) uważa, że do takiego przerzucenia kosztów w ogóle nie dojdzie⁶.

W innych badaniach (Instytutu Badań Rynkowych i Społecznych z 2017 r.) na pytanie „Czy Pana/Pani zdaniem należy pomóc frankowiczom – osobom obciążonym kredytem mieszkaniowym zaciągniętym we frankach szwajcarskich?” odpowiedzi negatywnej udzieliła większość respondentów (59%), pozytywnej 33%, 8% pozostało niezdecydowanych („nie wiem / trudno powiedzieć”)⁷. W jeszcze innym sondażu (badania TNS Polska dla Instytutu Jagiellońskiego z 2016 r.) wykazano m.in., że zdecydowana większość ankietowanych (74%) odpowiedziała negatywnie na pytanie, czy udzielenie publicznej pomocy osobom posiadającym kredyty we frankach szwajcarskich byłoby sprawiedliwe względem ogółu Polaków, a stanowisko to uległo jeszcze wzmocnieniu (75%), gdy tłem dla „frankowiczów” byłiby „złotowicze”⁸. Już w tym miejscu sformułować można wniosek, że – jak pokazują badania opinii publicznej – polskie społeczeństwo jest podzielone

6 Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań nr 63/2016 „Co dalej z frankowiczami?”*, Warszawa 2016, www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2016/K_063_16.PDF (dostęp 2.02.2022), s. 3.

7 Centrum Grabskiego, *Raport: kredyty frankowe. Analiza sytuacji i rekomendacje*, Warszawa 2017 r., <http://centrumgrabskiego.pl/428> (dostęp 2.02.2022), s. 11. W opracowaniu wykorzystano m.in. wyniki badań IBRIS, *Badanie pt. Polacy o pomocy dla „frankowiczów”*, zrealizowane na ogólnopolskiej grupie dorosłych respondentów wynoszącej 1100 osób, w dniach 16–17.03.2017 r., zrealizowane metodą telefonicznych standaryzowanych wywiadów kwestionariuszowych wspomaganym komputerowo (CATI).

8 TNS i Instytut Jagielloński, *Raport TNS Polska dla Instytutu Jagiellońskiego. Preferencje polityczne polskich kredytobiorców hipotecznych*, Warszawa 2016, <https://jagiellonski.pl/files/other/1536000577.pdf> (dostęp 2.02.2022), s. 27. W opracowaniu wykorzystano wyniki badań TNS Polska techniką wywiadów telefonicznych wspomaganym komputerowo (CATI) przeprowadzonych w dniach 12–30 maja 2016 r. wśród 1023 kredytobiorców hipotecznych (w tym 657 osób posiadających kredyty w złotówkach, 316 we frankach szwajcarskich oraz 50 w innych walutach obcych).

w kwestii konieczności interwencji organów władzy publicznej w relacje kredytobiorcy i banku w celu udzielania szczególnej pomocy temu pierwszemu.

Choć odpowiedzi respondentów wyrażają różny stopień sprzeciwu względem kompleksowej interwencji (równej, „automatycznej” i skierowanej do każdego kredytobiorcy kredytu indeksowanego/denominowanego) wspierającej kredytobiorców frankowych, sprzeciw jest najsilniejszy w przypadku rozwiązań, które skutkowałyby podwyższeniem podatków w związku z pokryciem kosztów przewalutowania kredytów z budżetu państwa. Niemal równie silny opór budzi scenariusz wiążący się z podwyższeniem opłat z tytułu usług bankowych dla wszystkich klientów banków, nieco mniejszy (choć wciąż zauważalny) przy opcji spadku stabilności sektora finansowego wraz z zagrożeniem depozytów bankowych, relatywnie najsłabszy przy konsekwencji w postaci obniżenia się dostępu do kredytów (choć wciąż minimalna większość, tj. 51% respondentów, odrzuca takie rozwiązanie)⁹.

Niezależnie od obaw o ewentualne negatywne konsekwencje pomocy dla kredytobiorców kredytu indeksowanego/denominowanego, które dotknęłyby innych obywateli, czynnikiem motywującym postawy społeczne jest również świadomość, że kredyty powiązane do walut obcych były przez wiele lat tańsze od standardowych kredytów „złotowych”. Ceną, która odpowiadała owym – jak się przez wiele lat wydawało – korzystnym warunkom kredytu powiązanego z walutą obcą, było ryzyko zmiany kursowej, ignorowane jednak ze względu na silne przekonanie o stabilności zachodnich gospodarek, zwłaszcza szwajcarskiej.

Wątek ten jest również dostrzegalny w badaniach – np. we wspomnianej wyżej ankiecie CBOS przedstawiono pytanie: „Czy zgadza się Pan(i), czy też nie zgadza, z następującymi stwierdzeniami: to sami frankowicze zdecydowali się wziąć na siebie ryzyko zmiany kursu franka, przez lata płacili niższe raty niż kredytobiorcy, którzy zaciągnęli kredyty w złotówkach, więc teraz nie powinni oczekiwać pomocy” – odpowiedzi kształtowały się następująco: największa grupa respondentów (33%) wybrała odpowiedź „raczej się zgadzam”, aż 30% ankietowanych zdecydowanie podzieliło ten pogląd, natomiast 20% opowiedziało się za „raczej się nie zgadzam”, podczas gdy zaledwie 4% pytanych zdecydowanie zanegowało ten pogląd¹⁰.

Trzeba podkreślić, że mimo popularyzacji tematu kredytów indeksowanych/denominowanych w mediach oraz ewolucji orzecznictwa sądowego w kierunku bardziej prokonsumenckim w porównaniu ze stanem sprzed kilku lat również

9 TNS i Instytut Jagielloński, op. cit., s. 26.

10 Centrum Badania Opinii Społecznej, op. cit., s. 8.

aktualne badania opinii społecznej przemawiają raczej przeciw niż za interwencją ustawodawczą w relacje kredytobiorców i banków¹¹.

Niezależnie od zaprezentowanych wyżej wybranych wniosków dotyczących społecznej akceptacji (a raczej jej braku lub wyraźnego sprzeciwu) dla interwencji władzy publicznej w stosunki kredytowe nie sposób nie wspomnieć, że kredyty indeksowane/denominowane są zasadniczo „dobrze spłacane” (o czym świadczą np. dane Biura Informacji Kredytowej)¹². W tej sytuacji zasadne wydaje się sformułowanie pytania, czy – poza mniej korzystnym gospodarczo zobowiązaniem kredytowym niż pierwotnie zakładano – istnieje w ogóle problem, który powinien legislacyjnie być rozwiązany¹³.

W dyskusji na temat potrzeby ingerencji ustawodawcy w rozwiązanie „problemu frankowego” ważne jest też, że statystyczna osoba spłacająca kredyt indeksowany/denominowany jest lepiej sytuowana niż przeciętny reprezentant pozostałej grupy kredytobiorców¹⁴. Badania socjologiczne pozwalają sformułować ponadto wniosek: zdecydowanie większe jest zrozumienie społeczne względem pomocy skoncentrowanej na wąskiej grupie kredytobiorców, którzy – na skutek zmian na rynku walutowym – znaleźli się w najtrudniejszej sytuacji ekonomicznej. Tytułem przykładu: na pytanie „Komu należy się pomoc? (odpowiedzi udzielone wyłącznie przez zwolenników pomocy)” mniejszość respondentów (34%) wybrała odpowiedź „wszystkim, niezależnie od ich sytuacji materialnej”, natomiast zdecydowana większość (60%) opowiedziała za pomocą skierowaną do kredytobiorców pozostających w trudnej sytuacji materialnej, którzy zaciągnęli kredyt na jedno mieszkanie¹⁵.

11 Na ten temat m.in. badania Social Changes z maja–września 2020 r., opublikowane w: Raport Fundacji Laboratorium Prawa i Gospodarki, *Procesy frankowe w Polsce – aspekty prawne, społeczne i ekonomiczne*, Warszawa 2020, s. 25 i n. Badania ilościowe przeprowadzone przez Social Changes, zrealizowane metodologią CAWI na próbie reprezentatywnej N = 2094 w okresie 20–26 maja 2020 r.

12 *Aktualności BIK: Portret frankowicza*, Informacja prasowa Biura Informacji Kredytowej z dnia 4 lutego 2020 r., <https://media.bik.pl/informacje-prasowe/483350/aktualnosci-bik-portret-frankowicza-2020-02-04> (dostęp 2.02.2022).

13 Tak np. § 28 ust. 3 pkt 1 Regulaminu pracy Rady Ministrów: „OSR projektu ustawy zawiera także (...) zidentyfikowanie rozwiązywanego problemu (...)”.

14 Na ten temat m.in.: P. Żakowiecki, P. Arak, A. Czerniak, *Frankowcy: wykształceni zadłużeni. Analiza Polityki Insight*, Wyborcza.pl, 22.01.2015; TNS i Instytut Jagielloński, op. cit., s. 6 i n.

15 Centrum Grabskiego, op. cit., s. 12. Zbliżone wyniki w: CBOS, op. cit., s. 4.

Brak jednego typowego wzoru sprawy sądowej pomiędzy kredytobiorcą i bankiem

Argumentem przemawiającym przeciwko rozstrzygnięciu legislacyjnemu, które w sposób twardy (czyli w drodze przepisów prawa powszechnie obowiązującego), masowy (mając zastosowanie względem wszystkich stosunków prawnych zidentyfikowanych przez ustawodawcę, bez uwzględniania indywidualnego oraz niepowtarzalnego kontekstu prawnego i faktycznego danej sprawy) oraz automatyczny (bowiem uzależniony jedynie od spełnienia przesłanek wskazanych w ustawie, nie zaś od przeprowadzenia długiego, skomplikowanego i indywidualnego procesu sądowego) zmieniałoby sytuację prawną kredytobiorców kredytu indeksowanego/denominowanego, jest również okoliczność znacznego zróżnicowania powstałych na tej podstawie stosunków prawnych.

Jak wynika z przeprowadzonych trzy lata temu badań orzecznictwa sądowego¹⁶, sprawy te są niezwykle różnorodne, a na odmiennosć stanów faktycznych i prawnych wpływa nie tylko zawarcie umów kredytowych w różnym czasie, niejednolitość wzorców umownych stosowanych przez banki oraz zmieniający się stan prawny (m.in. wejście w życie ustawy antyspreadowej), lecz przede wszystkim istotne różnice w sytuacji społecznej, ekonomicznej i zawodowej samych konsumentów. Okazało się wówczas, że sądy powszechne przywiązywały dużą wagę do statusu majątkowego kredytobiorców, ich wykształcenia oraz celu, dla którego wzięli kredyt. Badania pozwoliły sformułować ostrożną tezę, że właśnie w tym kontekście występuje typ orzekania bliski modelowi słusznościowemu, w którym silnie uwzględnia się cechy osobiste, status i wykształcenie kredytobiorców, w mniejszym zaś stopniu sformalizowane procedury i zimną literę regulacji prawnej.

Niezależnie zatem od analiz socjologicznych, bazując na samej treści uzasadnień rozstrzygnięć sądowych, ustalono, że kredytobiorcy nie stanowią grupy jednorodnej. Są wśród nich zarówno znakomicie zarabiający (nadal, mimo niekorzystnych dla nich zmian kursowych i konieczności spłacania wyższych rat niż w pierwszych miesiącach trwania stosunku kredytowego) przedsiębiorcy lub osoby zatrudnione na kierowniczych stanowiskach w świetnie prosperujących podmiotach gospodarczych, doskonale wykształceni reprezentanci środowiska biznesowego, osoby zajmujące ważne stanowiska w administracji publicznej, a także grupa

16 M. Jabłoński, K. Koźmiński, *Bankowe kredyty waloryzowane...*, s. 294 i n. Analiza przeprowadzona na podstawie treści 559 orzeczeń, z których 403 orzeczenia uzyskano od sądów (zarówno w wersji papierowej, jak i elektronicznej; po selekcji, która pozwoliła oddzielić wyroki dotyczące spraw kredytów denominowanych/indeksowanych od innych), a pozostałe zdobyto z innych źródeł. Badania prowadzone były w okresie od listopada 2016 r. do maja 2017 r.

kredytobiorców, którzy zdecydowali się na to rozwiązanie wyłącznie z powodu jego ekonomicznej opłacalności lub nabyły (kolejną już) nieruchomości dla celów inwestycyjnych. Z drugiej strony są też frankowicze gorzej sytuowani, w trudnej sytuacji życiowej, bez zdolności kredytowej do zaciągnięcia kredytu w złotych polskich, bez perspektyw na spłatę wyższych rat kredytu.

Nie ma zatem jednego modelu relacji prawnej pomiędzy kredytobiorcą i bankiem – twierdzenia o jednej, fundamentalnej wadzie prawnej kredytów hipotecznych powiązanych z walutą franka szwajcarskiego, choć obecne w dyskursie medialnym, nie znalazło potwierdzenia w orzecznictwie sądów. Ujmując rzecz obrazowo – skoro choroby są różne, mało prawdopodobne jest znalezienie jednego, uniwersalnego lekarstwa na wszystkie z nich. Trudno w tej sytuacji uznać, by konieczne (a także sprawiedliwe oraz zgodne z ustalonym rozumieniem konstytucyjnej zasady równości) było równe dla wszystkich, masowe udzielanie wsparcia całej grupie konsumentów, którzy zdecydowali się na kredyt indeksowany/denominowany. Biorąc pod uwagę kontekst (w tym porównanie wysokości rat kredytu frankowego i złotowego, istotę abuzywności, okoliczności społeczno-ekonomiczne), trzeba uznać, że najbardziej adekwatna jest pomoc „punktowa”, tj. nakierowana indywidualnie na tych kredytobiorców, którzy – na skutek zmiany kursów walut – znaleźli się w szczególnie trudnej sytuacji i cierpią na tym członkowie ich rodzin.

Ryzyka gospodarcze towarzyszące zaburzeniu relacji kredytobiorców z bankami

Doniosłość gospodarczą oraz skalę potencjalnych skutków finansowych rozstrzygnięcia Sądu Najwyższego obrazują szacunki zaprezentowane np. w dokumencie Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego „Potencjalny wpływ zmian otoczenia prawnego na portfel mieszkaniowych kredytów walutowych związanych z kursem CHF” z 2 marca 2021 roku¹⁷. W świetle wymienionej analizy, koszty społeczne (w tym poniesione przez system finansowy) poszczególnych scenariuszy systemowej zmiany w relacjach kredytobiorcy–banki kształtują się następująco:

- utrzymanie umowy w wariancie PLN+LIBOR: 78,5 mld zł,
- utrzymanie umowy w wariancie PLN+WIBOR: 34,5 mld zł,
- unieważnienie umowy: 234 mld zł,
- unieważnienie umowy (przy zwrocie kapitału): 101,5 mld zł,

¹⁷ Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, *Potencjalny wpływ zmian otoczenia prawnego na portfel mieszkaniowych kredytów walutowych związanych z kursem CHF*, 2 marca 2021 r., www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Wplyw_zmian_otoczenia_prawnego_na_portfel_mieszkaniowych_kredytow_CHF_72739.pdf (dostęp 2.02.2022), slajd 8.

- unieważnienie umowy (przy zwrocie: kapitału oraz kosztu kapitału): 70,5 mld zł¹⁸.

Biorąc pod uwagę wysokość wskazanych wyżej kwot, mało wiarygodnie brzmią zapewnienia, że wyłącznie kredytodawcy-banki przyjmą na siebie skutki gospodarcze systemowych przesunięć warunków w stosunkach kontraktowych. Skoro gospodarka oraz mechanizmy prawno-ekonomiczne stanowią „zespół naczyń połączonych”, wysoce prawdopodobne jest, że cenę nowelizacji ram prawnych stosunków kredytowych zapłaciłyby inne grupy społeczne, np. pozostali kredytobiorcy, potencjalni przyszli kredytobiorcy (w tym także członkowie rodzin, którym nie zostanie udzielony kredyt hipoteczny lub jego warunki będą znacznie mniej korzystne), konsumenci niebędący stronami umów kredytowych, inni klienci banków, podatnicy oraz przedsiębiorcy.

Mogłoby się zatem okazać, że – w świetle kompleksowej i wiarygodnej oceny skutków regulacji – ogólne koszty społeczno-gospodarcze takiej interwencji przekroczyłyby istotnie wynikające z niej zyski (korzystne w dodatku z perspektywy partykularnej i relatywnie wąskiej grupy odbiorców).

Wątpliwości konstytucyjne

Choć wnikliwe omówienie kontrowersji ustrojowych związanych z ingerencją ustawową w nawiązany w przeszłości, realizowany i niekwestionowany przez żadną ze stron umowy przez okres wielu lat, trwający tak długo, jak relacja kursowa walut była korzystna kredytowy stosunek prawny przekracza ramy niniejszej wypowiedzi, ograniczyć się trzeba do wskazania, że w zależności od wariantu i szczegółowego kształtu rozwiązania potencjalną przeszkodą mogłyby być następujące zasady konstytucyjne:

- pewności i bezpieczeństwa prawnego, niedziałania prawa wstecz, ochrony praw słusznie nabytych oraz interesów w toku (art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹⁹ – dalej: Konstytucja),
- ochrony wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej, wolności działalności gospodarczej, swobody umów oraz społecznej gospodarki rynkowej (art. 20, art. 21, art. 22, art. 64 Konstytucji);
- zasada proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji).

18 Na ten temat też: M. Jabłoński, K. Koźmiński, *Postawy społeczne względem konfliktów interesów. Sądowe stosowanie prawa w sprawach „kredytów frankowych”*. Raport Fundacji Laboratorium Prawa i Gospodarki, Warszawa 2021, s. 3.

19 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. nr 78, poz. 483 ze sprost. i ze zm.).

Niewykluczone też, że interwencja ustawodawcza (zwłaszcza daleko idąca, odbierająca jednemu z kontrahentów konkretne uprawnienia lub jednostronnie niekorzystna ekonomicznie) na rzecz jednej strony stosunku kredytowego mogłaby być trudna do pogodzenia z zasadą podziału władzy (art. 10 Konstytucji), zwłaszcza w sytuacji, w której część kredytobiorców uzyskała już albo wciąż dochodzi ochrony na drodze sądowej oraz równości (art. 32 Konstytucji).

Mimo że ustrojodawca wspomina o ochronie konsumentów (m.in. przed „nieuczciwymi praktykami rynkowymi” w art. 76 Konstytucji), uwzględnienia wymaga pełen kontekst konstytucyjny, tj. cały układ zasad i wartości ustrojowych, które ustawodawca winien respektować oraz ważyć, nie zaś przekreślać lub podporządkowywać się tylko jednej z nich.

Wątpliwości względem takiej interwencji potęguje również to, że – poza ramami ustrojowymi, wynikającymi z krajowego porządku konstytucyjnego – relacje kredytobiorców z bankami podlegają również europejskiemu prawu konsumenciemu (przepisy dyrektywy konsumenckiej²⁰), które w coraz większym stopniu przybiera postać prawa nieskodyfikowanego, a w zasadzie „prawa sędziowskiego” w postaci dorobku orzeczniczego Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE). Dodatkowo niektóre wyroki TSUE postrzegane bywają (nie tylko w publicystyce, lecz także w orzecznictwie sądów powszechnych) jako przełomowe, niejako przełamujące obowiązujący dotychczas stan prawny, rodzaj ważniejszego źródła prawa (w stosunku do aktów normatywnych wymienionych w rozdziale III Konstytucji)²¹.

Warto w tym kontekście oddać głos komentatorowi, konfrontującemu percepcję judykatu TSUE w sprawie C-260/18 Dziubak (pierwsza „polska sprawa frankowa” rozstrzygnięta w trybie prejudycjalnym przez TSUE) z nowelizacją kodyfikacji cywilnej:

W moim odczuciu subiektywnym (...) podobnego zamieszania nie wywołała żadna z licznych i niekiedy bardzo istotnych zmian legislacyjnych. Kolejne nowelizacje Kodeksu cywilnego czy innych ustaw z zakresu prawa prywatnego, choć niekiedy bardzo istotne dla wielu adresatów norm prawnych, wywołują gorętsze dyskusje co najwyżej w hermetycznym środowisku prawniczym i zdecydowanie nie stają się przedmiotem niemal powszechnego zainteresowania. Orzeczenie sądowe, na dodatek wydane w polskiej sprawie przez bodaj najważniejszy z sądów ponadnarodowych, okazuje się być wydarzeniem

20 Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich; Dz. Urz. UE. L 2016, nr 276, s. 17.

21 Na ten temat m.in.: M. Romanowski, *Kilka refleksji cywilistycznych na tle wyroku TSUE w sprawie państwa Dziubaków przeciwko Raiffeisen Bank International AG – czyli jak mit zastępuje rzeczywistość*, w: M. Jabłoński, K. Koźmiński (red.), *Procesy frankowe...*, s. 73.

dużo bardziej spektakularnym. (...) dawny, uporządkowany system prawny zastąpiony został przez porządek multicytryczny, a zamiast hierarchicznych, jednoznacznie obowiązujących źródeł prawa mamy raczej przed sobą swoisty *patchwork* najróżniejszych tekstów prawnych o bardzo różnym statusie. Tak właśnie jest i w analizowanej sprawie, a zwłaszcza w społecznym jej odbiorze, w którym to nie tekst ustawy czy innego aktu normatywnego, ale właśnie orzeczenie TSUE staje się samo w sobie podstawą do formułowania poglądów na temat tego, jak należy rozstrzygać sprawy dotyczące kredytów walutowych²².

Pamiętać trzeba, że – mimo licznych procesów sądowych przed krajowymi sądami powszechnymi, coraz częstszych rozstrzygnięć Sądu Najwyższego w sprawach o kredyt indeksowany/denominowany, a w końcu bogatego orzecznictwa TSUE (który w przeszłości wielokrotnie zabierał głos w analogicznych sprawach węgierskich, chorwackich, hiszpańskich czy francuskich) – jak dotąd sama konstrukcja konsumenckiego kredytu hipotecznego powiązanego z kursem waluty obcej nie została zakwestionowana. Więcej nawet: zarówno sądy krajowe, jak i TSUE konsekwentnie akcentowały jej legalność i dopuszczalność (również w obrocie konsumenckim), kwestionując co najwyżej poszczególne postanowienia umowne jako tzw. klauzule niedozwolone (abuzywne).

Tym, co łączy zdecydowaną większość spraw korzystnie zakończonych dla kredytobiorców, jest podważenie tzw. klauzuli kursowej, czyli postanowienia umownego odwołującego się do tabel kursowych ustalanych jednostronnie przez banki, z których kredytodawca korzystał w procesie przeliczania kwot wypłaty kredytu / wysokości rat. Tymczasem, jak wynika z orzecznictwa TSUE, wątpliwości prawnych nie budzi ani element walutowy (powiązanie z walutą obcą poprzez indeksację/denominację), ani posługiwanie się tym typem kredytu w relacjach banku z konsumentami, ani tym bardziej sprzeczność czynności prawnej (umowy kredytowej) z przepisami prawa, co skutkowałoby sankcją nieważności zobowiązania.

Ponadto unijne prawo konsumenckie nie przewiduje automatyzmu w eliminacji (ubezskuteczeniu) klauzul abuzywnych. Aby dane postanowienie umowne zostało uznane za prawnie nieistniejące, musi zostać każdorazowo skutecznie wzruszone przez indywidualnego konsumenta. Innymi słowy: by można w ogóle mówić o niedozwolonym postanowieniu umownym w rozumieniu przepisu art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego, musi zostać spełnionych kumulatywnie kilka niezależnych od siebie przesłanek, które podlegają badaniu *ad casum*. Dopiero ich wnikliwa weryfikacja w ramach postępowania sądowego pozwoli ustalić stan abuzywności

²² J. Rudnicki, *Wyrok TSUE w sprawie Dziubak a trendy i zjawiska kształtujące współczesne prawo prywatne*, w: M. Jabłoński, K. Koźmiński (red.), *Procesy frankowe...*, s. 99–101.

oraz ewentualne skutki prawne (tzw. dalsze życie umowy konsumenckiej) dla stron zobowiązania kredytowego. Uznanie *a priori* wszystkich, a nawet określonej grupy (np. wszystkich, do których zastosowany został wybranych wzorzec umowy X, stosowany przez bank Y) umów kredytu indeksowanego/denominowanego za wadliwe prawnie byłoby sprzeczne z ideą prawa konsumenckiego, celami dyrektywy unijnej oraz dorobkiem orzecznictwem TSUE.

Mając zatem świadomość generalnej legalności (w świetle polskiego oraz europejskiego porządku prawnego) instytucji kredytu indeksowanego/denominowanego, skutków abuzywności, różnic pomiędzy sankcją bezskuteczności postanowienia umownego oraz nieważnością czynności prawnej, a także indywidualizacją zagadnienia abuzywności, tym bardziej za wątpliwe uznać można ustawowe modyfikowanie dziesiątek czy setek tysięcy stosunków kredytowych na podstawie jednego uniwersalnego schematu przyjętego przez ustawodawcę. Takie rozwiązanie mogłoby okazać się korzystne dla kredytobiorców, lecz sprzeczne z unijnym systemem prawa konsumenckiego oraz wątpliwe w świetle polskich norm ustrojowych.

Trudności legislacyjne

Interwencja ustawowa służąca ograniczeniu lub rozwiązaniu problemu kredytów frankowych stanowiłaby spore wyzwanie z punktu widzenia techniki legislacyjnej. Projektodawca stanąłby przede wszystkim przed licznymi i poważnymi dylematami związanymi z szeroko rozumianym zagadnieniem intertemporalności, m.in.: Jak szeroko zakreślić ramy czasowe nowego prawa? Do których (w jakim okresie zawartych) umów kredytowych znowelizowane prawo ma mieć zastosowanie? Czy objąć nim również zobowiązania zrealizowane (kredyty spłacone)? Które historyczne kursy walut wybrać (z dnia wypłaty kwoty kredytu, z dnia podpisania umowy, z dnia wejścia w życie ustawy, a może przyjąć jakiś inny (sztywny, określony arbitralnie przez ustawodawcę) nominalny kurs? Jak dalece może posunąć się ustawodawca, ingerując w stosunek prawny wstecz (czy ewentualne dodatkowe uprawnienia kredytobiorcy przysługują im dopiero od dnia wejścia w życie nowych przepisów, czy wprowadza się fikcję prawną, że przysługiwały im od zawarcia umowy, czy alternatywnie można z nich korzystać wyłącznie przez jakiś – precyzyjnie określony przez ustawodawcę – czas)?

Po drugie, wobec różnorodności stosowanych wzorców umownych (a w konsekwencji odmiennego ich języka i terminologii), jakim słownictwem się posłużyć, by z jednej strony objąć wszystkie podobne umowy kredytowe, z drugiej natomiast strony zachować precyzję języka prawnego?

Po trzecie, w jaki sposób zminimalizować ryzyko dalszych procesów sądowych inicjowanych przez strony umowy kredytowej? Czy nowe uprawnienia przyznane ustawą stanowiłyby alternatywę dla drogi sądowej, czy też (uwzględniając konstytucyjne zakotwiczenie prawa do sądu jako prawa podmiotowego) dopuszczałyby skorzystanie z dobrodziejstwa nowego prawa przy jednoczesnym utrzymaniu dostępności drogi sądowej?

Zapewne nie mniejszym problemem byłoby sporządzenie rzetelnej oceny skutków regulacji takiego projektu oraz treści uzasadnienia, które – przy ukazaniu różnorodnych okoliczności społecznych, gospodarczych oraz wszystkich istotnych kontrowersji prawnych – dostarczałoby przekonującej argumentacji o potrzebie przyjęcia proponowanych rozwiązań.

Projektodawca musi mieć również świadomość, że w najbliższych miesiącach oczekiwać trzeba kolejnych – wydanych przez TSUE oraz Sąd Najwyższy – istotnych rozstrzygnięć sądowych wpływających na sytuację procesową kredytobiorców i banków. Uwzględniając dynamikę tych spraw, ewoluujące kierunki orzecznicze, a nawet ewidentne rozbieżności w rozstrzygnięciach judykatury, nie można wykluczyć sytuacji, w której rozwiązania projektu ustawy szybko zdezaktualizowałyby się lub po prostu okazały nieadekwatne do równoległe rozwijanej i żyjącej nieco „własnym życiem” praktyki orzeczniczej.

Nie można też tracić z pola widzenia, że ewentualna kompromisowa regulacja ustawowa niekoniecznie musi przedmiotowe spory wygasić, lecz – paradoksalnie – otworzyć nową puszkę Pandory, wszak jest bardzo prawdopodobne, że podmioty, które wiązały ze ścieżką sądową, kolejnymi judykatami TSUE, itp., znacznie większe nadzieje, będą poddawały tego rodzaju przepisy prawa krajowego weryfikacji z punktu widzenia prawa UE, co (niezależnie od końcowego rezultatu) otworzy lawinę nowych postępowań.

Wnioski

Aktualny etap problemu kredytów frankowych scharakteryzować można jako stan kumulacji kilku fal pozwów kredytobiorców przeciw bankom oraz wywołaną nimi sytuację przeciążenia (paraliżu) sądów powszechnych. Jest to źródłem licznych niedogodności, a nawet zagrożeń dla efektywności krajowego wymiaru sprawiedliwości, przeszkodą dla faktycznej realizacji gwarantowanego konstytucyjnie prawa do sądu oraz godzi w pewność obrotu prawnego. Uzasadnione są pesymistyczne prognozy, zgodnie z którymi stan ten – wobec inicjowania kolejnych procesów sądowych oraz coraz częściej prokonsumenckiej postawy składów orzekających – raczej będzie się pogłębiał. Stanowi to niewątpliwie istotny argument na rzecz

podjęcia działań, które mogłyby zapobiec scenariuszowi „zapchania sądów” albo przynajmniej złagodzić jego efekty.

Wydaje się jednak, że alternatywa w postaci interwencji legislacyjnej, czyli ustawowego przecięcia frankowego węzła gordyjskiego, choć na pierwszy rzut oka i z dzisiejszej perspektywy atrakcyjna, nie jest najwłaściwsza, ponieważ wiązałaby się z wieloma innymi, znacznie poważniejszymi ryzykami. Poza wskazanymi wyżej niebezpieczeństwami w postaci zachwiania sektorem bankowym, obciążeniem innych uczestników życia gospodarczego, a nawet wprowadzeniem rozwiązań niezgodnych z Konstytucją lub prawem Unii Europejskiej spore ryzyko zmuszeni byłiby podjąć sami rządzący, decydując się na taki krok. W obliczu dotychczasowych postaw społecznych, sytuacji frankowiczów na tle innych grup kredytobiorców, nowych problemów społeczno-gospodarczych spowodowanych epidemią COVID oraz braku masowego poparcia dla wyjątkowego traktowania partykularnej grupy kredytobiorców mało prawdopodobne jest, by spór o kredyty indeksowane/denominowane zakończył się w drodze interwencji ustawowej.

Z drugiej jednak strony godne rozważenia jest – choć kwestia ta przekracza ramy niniejszego artykułu – takie rozwiązanie legislacyjne, które wprowadzi dodatkową przestrzeń i ułatwi zawieranie ugód pomiędzy kredytobiorcami i bankami lub wprowadzi możliwość zawarcia ugody o charakterze generalnym pomiędzy poszczególnymi bankami a reprezentacją klientów na zasadzie klauzuli *opt-in* albo *opt-out*. Problemy związane ze sporami frankowymi, w tym obciążenie sądów i ryzyka dla całej gospodarki, skłaniają do poszukiwania powszechnego rozwiązania ugodowego niezależnie od tego, kto ma ostatecznie rację na gruncie prawnym. Wydaje się jednak, że – w kontekście ustaleń płynących z niniejszego artykułu – nie powinien to być kompromis oktrojowany przez ustawodawcę, lecz raczej wypracowany (wynegocjowany) przez głównych interesariuszy.

Bibliografia

- Bartoszewicz A., *Społeczne skutki kryzysu kredytów hipotecznych odnoszących się do walut obcych*, „Zeszyty Naukowe Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego w Zielonej Górze” 2017, nr 6.
- Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań nr 63/2016 „Co dalej z frankowiczami?”*, Warszawa 2016, www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2016/K_063_16.PDF.
- Centrum Grabskiego, *Raport: kredyty frankowe. Analiza sytuacji i rekomendacje*, Warszawa 2017, <http://centrumgrabskiego.pl/428>.
- Grebieniow A., Osajda K., *Kredyty walutowe. Węzłowe zagadnienia*, Warszawa 2019.
- Halawa M., *Kategorie moralne w społecznym życiu kredytów frankowych w Polsce: Wstępne rozpoznanie z badań etnograficznych*, „Prakseologia” 2017, nr 159.

- Jabłoński M., Koźmiński K., *Bankowe kredyty waloryzowane do kursu walut obcych w orzecznictwie sądowym*, Warszawa 2018.
- Jabłoński M., Koźmiński K. (red.), *Procesy frankowe w Polsce po wyroku TSUE w sprawie C-260/18*, Warszawa 2018.
- Jabłoński M., Koźmiński K., *Postawy społeczne względem konfliktów interesów. Sądowe stosowanie prawa w sprawach „kredytów frankowych”*. Raport Fundacji Laboratorium Prawa i Gospodarki, Warszawa 2021.
- Jurkowska-Zeidler A., *Asymetria ryzyka a zasada sprawiedliwości społecznej na tle problemu kredytów we frankach szwajcarskich*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2016, nr XXXV.
- Karasek-Wojciechowicz I., *Wpływ niedozwolonego charakteru klauzuli na związanie stron umową*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2018, nr 2.
- Koźmiński K., *Bank loans denominated and indexed to foreign currency – a Polish, Ukrainian or Europe-wide problem?*, „Studia Iuridica” 2017, nr 71.
- Raport Fundacji Laboratorium Prawa i Gospodarki, „*Procesy frankowe w Polsce – aspekty prawne, społeczne i ekonomiczne*”, Warszawa 2020.
- Romanowski M. (red.), *Życie umowy konsumenckiej po uznaniu jej postanowienia za nieuczciwe na tle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE*, Warszawa 2017.
- Romanowski M., *Kilka refleksji cywilistycznych na tle wyroku TSUE w sprawie państwa Dziubaków przeciwko Raiffeisen Bank International AG – czyli jak mit zastępuje rzeczywistość*, w: M. Jabłoński, K. Koźmiński (red.), *Procesy frankowe w Polsce po wyroku TSUE w sprawie C-260/18*, Warszawa 2018.
- Rudnicki J., *Wyrok TSUE w sprawie Dziubak a trendy i zjawiska kształtujące współczesne prawo prywatne*, w: M. Jabłoński, K. Koźmiński (red.), *Procesy frankowe w Polsce po wyroku TSUE w sprawie C-260/18*, Warszawa 2018.
- TNS i Instytut Jagielloński, *Raport TNS Polska dla Instytutu Jagiellońskiego. Preferencje polityczne polskich kredytobiorców hipotecznych*, Warszawa 2016, <https://jagiellonski.pl/files/other/1536000577.pdf>.
- Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, *Potencjalny wpływ zmian otoczenia prawnego na portfel mieszkaniowych kredytów walutowych związanych z kursem CHF*, 2 marca 2021 r., www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Wplyw_zmian_otoczenia_prawnego_na_portfel_mieszkaniowych_kredytow_CHF_72739.pdf.
- Wiśłowski M., *Kredyty hipoteczne w CHF udzielane klientom polskich banków jako element wpływający na zarządzanie złotym polskim*, „Przedsiębiorczość i Zarządzanie” 2014, nr 9.
- Żakowiecki P., Arak P., Czerniak A., *Frankowcy: wykształceni zadłużeni. Analiza Polityki Insight*, Wyborcza.pl, 22.01.2015.

Legislative intervention as a proposal to solve the problem of CHF loans in Poland: selected theoretical and practical aspects

Abstract

The article presents the obstacles and difficulties that the Polish legislator will face when regulating the matter of CHF loans indexed/denominated. The aim of the study is to provide answers to questions regarding the legal and socio-economic justification of such imperious interference in credit contractual relations. By applying the formal-dogmatic method, and taking into account the theoretical and legal conclusions regarding jurisprudence, it was established that any possible legislative intervention may meet with social resistance, difficulties in the field of legislative technique and cause negative economic effects.

Keywords: indexed loans, denominated loans, Swiss francs, Swiss franc loans, legislative intervention, legislation

CYTOWANIE

Koźmiński K., Jabłoński M., *Interwencja legislacyjna jako propozycja rozwiązania problemu tzw. kredytów frankowych: wybrane aspekty teoretyczne i praktyczne*, „Acta Iuris Stetinensis” 2022, nr 2 (vol. 38), 141–157, DOI: 10.18276/ais.2022.38-09.